

Skaldede og hans søn Ludwig benyttede lukket krone efter byzantinsk forbillede, medens Walther Kienast denne gang skriver om anvendelsen af titlen dux i tiden 9.-12. århundrede og Peter Berghaus om mønststeder i Westfalen i 13. århundrede. Rigs- og regionalhistoriens forbindelse med byhistorien knyttes af Heinz Stoob med et bidrag om de staufiske kejseres privilegiepolitik, hvorefter Karl Bosl beskriver fjernhandelscentret Regensburgs samfundsstruktur. Wilhelm Abel, der selv på sin 60 års dag fik et ganske vist mindre prætenttøst festskrift med titlen *Landwirtschaft und ländliche Gesellschaft in Geschichte und Gegenwart, Schriftenreihe für ländliche Sozialfragen* Hef 44 (1964), tilslutter sig elegant det byhistoriske aspekt med en interessant vurdering af det Abel-Labrousse'ske prishistoriske paradoks, Hungersnöte und Absatzkrisen im Spätmittelalter, idet han som tidligere anskuer agrarproblemerne på stadsøkonomisk baggrund, jfr. Erich Maschkes gennemgang af en mindre Ausburgerkøbmands selvbiografi, især s. 240. Det gamle tyske bybillede og kilderne dertil behandles af Erich Keyser og et mere specielt emne – en hannoveransk småkøbstads læseselskaber i slutningen af 18. århundrede – af Carl Haase.

Bemærkelsesværdig er den betydning, som Werner Sombarts *Der moderne Kapitalismus* stadig har for tyske økonomiske historikere. Såvel Ernst Pitz' »Studie zur Entstehung des Kapitalismus« indeholdende et værdifuldt supplement til de senere års forsthistoriske litteratur og Wolfgang Zorns oversigt over tyske erhvervsforhold under merkantilismen som (tildels) Friedrich Lütges behandling af ædelmetaltrådsfabrikationen i Nürnberg og Wien tager deres udgangspunkt hos Sombart. Erich Redlich præsenterer det sjældne forretningshistoriske kildeskrift »Merkwürdige Lebensbeschreibungen verschiedener Kaufleute und Handlungsdienner nach ihren glücklichen und unglücklichen Begebenheiten«, der udkom i tre dele 1771-80, hvoraf Det kongelige Bibliotek i København har 1.-2. del. Isoleret står en musikhistorisk studie af Wilhelm Salmen, samt Wilhelm-Christian Kerstings undersøgelse af et problem fra moderne borgerlig ret.

Som en rød tråd går indtrykket af Aubins skæbne og virke gennem det personligt prægede festskrift. Også hans ophold i Cairo i begyndelsen af trediveerne har sat sig spor med Friedrich Karl Kienitz' og Bertold Spulers behandling af modsætningerne mellem orient og occident gennem århundrederne. Heller ikke Hubert Schlengers nyttige oversigt over dyrkelsen af historisk geografi i Sovjetunionen efter Verdenskrig II er fremmed for en redaktør af *Zeitschrift für Ostforschung*.

SVEND GISSEL

Dauer und Wandel der Geschichte. Aspekte europäischer Vergangenheit. Festgabe für Kurt von Raumer zum 15. Dezember 1965. Hrsg. von RUDOLF VIERHAUS und MANFRED BOTZENHART. Neue Münstersche Beiträge zur Geschichtsforschung Band 9. Münster, Aschendorff, 1966. viii + 554 s. Ill. 90 DM.

Fleere af afhandlingerne i dette store og smukke festskrift udmærker sig ved interessant emnevalg, f. ex. Heinz Stoob: *Über frühneuzeitliche Städtetypen* eller

Rudolf Vierhaus: *Ständewesen und Staatsverwaltung in Deutschland im spä-teren 18. Jahrhundert*. En dansk læser vil dog først og fremmest fordybe sig i Dietrich Gerhards artikel *Probleme des dänischen Frühabsolutismus*. Der gives her en på næsten udtømmende litteraturbenyttelse bygget udsigt over hovedlinier i dansk historie i anden halvdel af 17. århundrede. Selv om man ikke kan gå med til, at stiftsinddelingen, som det hævdes øverst på s. 285, er enevældens værk, må arbejdet karakteriseres som en velafvejet orientering, der sikkert vil være nyttig for udlændinge, men som næppe kan siges at bringe danske læsere noget nyt.

Da forf. nævner Povl Bagges undersøgelse i *Hist. Tidsskr.* 11. Rk. III, s. 649-91, i forbindelse med sin omtale af begrebet og ordet »middelstand« – hvis indhold og anvendelse hos Holberg vistnok overfortolkes – kan det måske her være på sin plads at henlede opmærksomheden på Prästeståndets Riksdagsprotokoll utg. av Jan Liedgren II, 1660-64, Uppsala 1954, s. 97, hvor det om mødet 19. oktober 1660 hedder: *Adsunt Civium ablegati och begära, det man med dem wille öfuerleggia puncterna i Regeringzformen, på det een eenigheet kunde blifua emellan dessa twenne Medelständen . . .* [udhævet her]. Det er fristende at forestille sig, at biskop Hans Svane har brugt de samme ord i 1659-60, når han anbefalede sine standsfæller »at man holder god Enighed med de Dannemænd«; borgerne (*Nyt Hist. Tidsskr.* VI, s. 525).

JOHAN JØRGENSEN

OLDTID OG MIDDELALDER

INGRID STRÖM: *Grækenlands forhistoriske kulturer. I. Stenalder og tidlig bronzealder*. København, Munksgaard, 1966. 208 s. Ill. I kort. 44 kr.

Siden 1927 har der ikke på dansk foreligget en samlet oversigt over de forhistoriske tider i Grækenland. En livlig forskningsvirksomhed har siden bidraget væsentligt til vor viden om det førklassiske Grækenlands kulturer, og man kan derfor hilse den bog velkommen, der er tænkt som en afløser for de tilsvarende afsnit i *De forhistoriske Tider i Europa*, redigeret af K. Friis Johansen.

Sammenholder man de to arbejder, ses det, at medens målsætning og metoder i vid udstrækning er forblevet de samme, har det senest udkomne arbejde et betydeligt større omfang: mere end 200 sider mod ca. 40 i udgaven fra 1927.

Oversigten er planlagt som et trebindsværk, af hvilket det foreliggende bind omfatter tiden indtil ca. år 2000 f. Kr., dvs. stenalderen og den tidlige bronzealder. I to kommende bind vil den minoiske og mykenske kultur blive behandlet sammen med bronzealderens sidste fase og begyndelsen af jernalderen.

Det foreliggende bind er opdelt i 9 afsnit, heraf rummer det første en kortfattet skildring af det geografiske milieu, der var rammen om kulturforløbet i stenalderens og bronzealderens Grækenland. I en række kapitler følger derpå en detaljeret gennemgang af det arkæologiske kildemateriale fra hver af de fire kulturområder: det græske fastland, det vestlige Lilleasien, Kykladerne og Kreta. Det forekommer rimeligt, at også det vestlige Lilleasien er indbefattet